

دعا در روز عرفه استجاب خاص دارد/ اصلاح اعتقادات با دعای عرفه

یک کارشناس دینی گفت: حضرت اباعبدالله (ع) در دعای عرفه نعمت‌های خدا را در یک گفتگوی عاشقانه معرفی کرده است و می‌توانیم با توجه به مضامین دعای عرفه با اصلاح اعتقادات دین خود را تکمیل کنیم.

یک کارشناس دینی گفت: حضرت اباعبدالله (ع) در دعای عرفه نعمت‌های خدا را در یک گفتگوی عاشقانه معرفی کرده است و می‌توانیم با توجه به مضامین دعای عرفه با اصلاح اعتقادات دین خود را تکمیل کنیم.

به گزارش خبرنگار مهر، نهم ذی الحجه، در تقویم مناسبت‌های دینی ما متعلق به روز عرفه است. این روز در منظومه پرورشی اسلام دارای جایگاه والایی است که توجه به آن می‌تواند در رشد معنوی انسان اثرات فراوان بگذارد. از همین رو گزارشی در خصوص فضائل و آداب این رو تهیه کرده ایم که در ادامه می‌خوانید؛

وجه نامگذاری این روز به عرفه چیست؟

بنابر فقه شیعه، حج گزاران باید از ظهر تا غروب شرعی این روز را در عرفات وقوف کنند. عرفه نزد مسلمانان از روزهای پر فضیلت سال محسوب می‌گردد و در منابع روایی اعمالی برای آن برشمرده اند که با فضیلت‌ترین آنها دعا و استغفار است. زیارت امام حسین (ع) و خواندن دعای عرفه نیز در این روز بسیار سفارش شده است. «عَرَقَة» کلمه‌ای عربی از ماده «ع ر ف» است. این ماده به معنای ادراک، فهم و شناختن چیزی همراه با تفکر و تدبیر در آثار آن است. نام عرفه، از سرزمین عرفات (جایی در مکه که باید در این تاریخ در آن وقوف کرد) گرفته شده و گفته اند عرفات را از آن رو عرفات خوانده اند که زمینی مشخص و شناخته شده در میان کوه‌ها است.

بنا بر روایات، دعا و استغفار با فضیلت‌ترین عمل روز عرفه است و در میان ادعیه، دعای امام حسین (ع) در روز عرفه بسیار توصیه شده است.

آداب قلبی روز عرفه

حجت الاسلام دکتر دادسرشت تهرانی در خصوص عظمت این روز به خبرنگار مهر گفت: «برای مشخص شدن عظمت یک روز از ویژگی‌هایی که خدای متعال برای آن قرار داده و توصیه‌هایی که در خصوص آن شده می‌شود فهمید که برخی ایام شرف بیشتری بر دیگر ایام دارند. اگر ماه‌ها را نگاه کنید برترین ماه‌ها رمضان است اما در عین حال ماه ذی الحجه روزهایی دارد که شرف آن بر تمام سال بیشتر است. از روزهای بسیار محترم این ماه در کنار اعیاد مبارک قربان و قدیر، روز عرفه است. ماه ذی الحجه ماه بسیار پر مناسبتی است اما روز عرفه را از چند شاخص می‌توان مورد توجه قرار داد.

تقدم دعا بر روزه در عرفه

وی افزود: «اولین شاخص مهم روز عرفه که باید بدان اشاره کرد مسئله قرار دادن استجاب دعا برای این روز است. حتماً خداوند متعال در تمام روزها استجاب دعا دارد، اما آنقدر این روز مهم بوده که گفته شده اگر در عرفه انسان به واسطه روزه ضعیف می‌شود و دیگر حوصله دعا ندارد بهتر است روزه نگیرد. یعنی دعا در این روز آنقدر اهمیت دارد که روزه با آن همه توصیه‌اش اگر لطمه به دعا بزند بهتر است در این روز ترک شود. ما در خصوص هیچ روز دیگری این توصیه را نداریم. مسئله دیگر همراهی با امام در روز عرفه است. درست است که یک بار در سال بر انسان‌های مستطیع واجب می‌شود حج بروند و در بستر حج خود در صحرای عرفات وقوف پیدا کنند، اما خدای متعال فرموده که در روز عرفه من ابتدا به زوار امام حسین نگاه می‌کنم و بعد به حاجیان در عرفات. یعنی امام حسین (ع) که اجابت دعا تحت قبه ایشان واجب است سفارش شده که در روز عرفه به زیارت ایشان بروید و دعا کنید، این خود دلیلی بر اهمیت روز عرفه است.

دعا در این روز اجابت خاص دارد و اگر انسان بخواهد از این روز نهایت بهره را ببرد باید خود را زائر امام حسین (ع) کند. زیارت گاهی به صورت حضوری ممکن است و گاهی همچون این ایام بیماری که در آن هستیم به صورت حضوری ممکن نیست، اما باید بدانید که این به معنای بستر باب زیارت نیست، مردم باید به صورت قلبی در این روز همراه امام حسین

(ع) شوند، به ایشان توجه قلبی پیدا کنند و خالصانه با حضرت ارتباط بگیرند، این می شود زیارت از راه دور. اصلاً اصل زیارت یعنی ارتباط قلبی با امام، حضور در مکان این امر را سهل می کند اما اکنون که امکان حضور فیزیکی نیست به معنای بستن باب این ارتباط قلبی نخواهد بود.

اصلاح اعتقادات در دعای عرفه

داسرشت در خصوص دعای روز عرفه امام حسین (ع) گفت: «نکته بعدی دعایی است که حضرت امام حسین (ع) برای ما به جا گذاشته است. بخشی از این دعا اصلاح اعتقادات است، این دعا را نباید روزنامه وار خواند، بلکه باید با توجه به آن نظر کرد و در پرتو این توجه بار اعتقادی خودمان را تکمیل کنیم. شما در پرتو قرائت این دعا اقرار به عقاید صحیح می کنید، ابا عبدالله (ع) انسان را در آیینی ای معرفی کرده و نعمت های خدا را در یک گفتگوی عاشقانه معرفی کرده است. با این دعا می توانید دین خود را کامل کنید. اگر دین انسان متشکل از باورها، هنجارها و کنش های برآمده از آن باشد این دعا همگی اینها را سامان می دهد.

ساختار روز عرفه، ساختاری تزکیه ای است که انسان را احیا می کند، انسان در این روز تنها باید توجه خود به خدای متعال را بیشتر کند. نکته آخری که در خصوص دعا در روز عرفه باید توجه کرد آن است که انسان باید طمأنینه اش را در حین دعا حفظ کند. شیطان در این روز حمله می کند تا مؤمنین را به اضطراب بیندازد. آنچه که موجب استجاب دعا می شود آن سکینه و آرامشی است که حین دعا باید داشته باشیم. مرحوم میرزا جواد آقا ملکی تبریزی می فرمایند: «یادمان باشد مهم ترین نکته ای که در دعا در روز عرفه داشته باشیم یکی دوری از تنبلی و دوم با وقار و سکینه بودن است»

زمانی برای استجاب دعا

حجت الاسلام عبدالحسین ذاکر، کارشناس دینی نیز به مناسبت روز عرفه در گفتگو با خبرنگار مهر گفت: روز عرفه روز دعا و نیایش نام گذاری شده است که البته خیلی با این روز و اعمالی که در آن هست مناسبت دارد. شاید تصور ذهنی برخی این باشد که این دعا برای کسانی است که در صحرای عرفات حاضر هستند که این طور نیست. یک بحث عام است که برای همه افراد است. در مورد روز عرفه در روایتی است که شخصی داشت در آن روز گدایی می کرد، امام معصوم (ع) که این صحنه را دیدند و فرمودند این کار، کار درستی نیست. امروز روزی است که خداوند تبارک و تعالی حتی به جنین هایی که در شکم مادرشان هستند رحمت خود را سرازیر می کند. کنایه از اینکه این شخص به جای اینکه در مثل چنین روزی دستش را در محضر ذات مقدس حضرت حق دراز کند دست سوال پیش مردم دراز کرده است و حضرت این کار را مذمت کردند.

این کارشناس مذهبی افزود: اعمالی که در این روز وارد هست عمده آن در مفاتیح مرحوم محدث قمی آمده است، اما اعمال مشترکی در ایام خاص هست مثل غسل و دعا کردن به صورت عام، خصوصاً دعای معروف عرفه در مفاتیح هست که از حضرت سیدالشهدا (ع) است. برخی از مردم اشتباه می کنند و فکر می کنند این دعا برای همان سالی است که حضرت خواستند به کربلا تشریف بیاورند و جریان کربلا اتفاق افتاد که حج را بدل به عمره کردند، در صورتی که حضرت قبل از عرفه از مکه حرکت می کنند و خارج می شوند. روز هشتم ذی الحجه که یوم الترویه هست آن روز حضرت از مکه به سمت کربلا راه می افتند. این دعا برای قبل از آن سالی است که حضرت به کربلا تشریف بردند و به شهادت رسیدند.

وی ادامه داد: مضامینی که در این دعای شریفه وارد است بسیار عجیب و بلند است و فقط منحصر در این دعا نیست. خود مرحوم محدث در مفاتیح اشاره می کنند که هم این دعای سیدالشهدا (ع) هم دعا های دیگری در روز عرفه است که در مفاتیح هست. در روایات داریم خداوند تبارک و تعالی را در زمان ها و مکان های خاص بخوانید. یکی از شرایط استجاب دعا همین است که خدا در زمان و مکان خاصی خوانده شود. مثل اینکه گفته می شود خداوند استجاب دعا را در زیر قبه سیدالشهدا (ع) قرار داده است.

عبدالحسین ذاکر اضافه کرد: حضرت هادی (ع) که معصوم هستند و اجابت به دست خودشان هست به خاطر اینکه این مسیر را روشن کند و به مردم نشان دهد، وقتی برای حضرت کسالتی عارض می شود شخصی را مأمور می کنند حتی خرج سفرش را می دهند که از سامرا به کربلا مشرف شود و می گویند در آنجا برای من دعا کن. این یعنی مکان در استجاب دعا تأثیر دارد و خود مکان موضوعیت دارد. یا کسی به مکه مکرمه مشرف می شود در مسجدالحرام کنار درب کعبه که در روایت هست مکان استجاب دعا است.

وی سپس گفت: همین خصوصیت برای زمان هم هست. در زمان های خاصی دستور داده شده که خداوند را بخوانید. مثل عصر جمعه که حضرت صدیقه (س) کسی را مأمور می کردند که ظاهراً خادمه حضرت بودند و به او می فرمودند حواست به این زمان باشد. وقتی این زمان از روز یا غروب جمعه شد مرا مطلع کن که من آن لحظات را دعا کنم. چون این زمان، زمان استجاب دعا است. مثلاً این دعای شریف سمات هم اگر دقت کرده باشید در غروب جمعه یعنی در لحظات خاص خوانده می شود.

عبدالحسین ذاکر افزود: شاید یکی از مهم ترین زمان های خاص برای دعا، روز عرفه خصوصاً عصر عرفه است. دعا در این روز بسیار سفارش شده است. دهه اول ماه ذی الحجّه از ابتدای این ماه تا روز عید قربان دهه ممتازی است. استحبابش در این هست که ۹ روز اول را شخص روزه بگیرد. روزه در این ایام بسیار سفارش شده است. اگر کسی بخواهد اهمیت دعا کردن در این روز را متوجه شود به نظرم این نکته کفایت می کند که حضرت فرمودند اگر شخص احساس می کند روزه گرفتن باعث شود ضعف بر بدنش عارض شود که از دعا کردن آن شخص را باز بدارد آن را روز را روزه نگیرد. یعنی دعا در این روز این قدر اهمیت دارد که اگر فکر می کند با روزه گرفتن این دعا ممکن است ضایع شود این روز را روزه نگیرد و ۸ روز قبل را روزه بگیرد.

وی در ادامه اظهار داشت: از توسل به حضرت سیدالشهدا (ع) هم نباید غفلت کرد. خصوصاً در ایامی که این ابتلاء جهانی شده، دوستان اهل بیت در ایران و سایر کشورهای که جز موالیان و دوستان اهل بیت هستند نباید از آن غفلت کنند. بحث توسل به عنایت حضرت سیدالشهدا (ع) در همه وقت هست منتها در این روز بیشتر است. چون این زمان، زمان خاصی هست و در این زمان خاص خوب است یک قسمت به توسل به عنایت سیدالشهدا (ع) اختصاص داده شود.

عبدالحسین ذاکر خاطر نشان کرد: در فضیلت ماه مبارک رمضان، روایات بسیار عجیبی داریم. کسی که ماه مبارک را توفیق روزه گرفتن داشته باشد روایت شریف آن در بحار مرحوم مجلسی است که مرحوم علامه روایات را برای تک تک روزهای ماه مبارک رمضان می آورند. روز اول اگر روزه گرفت خداوند چه حسناتی به او می دهد، روز دوم چه حسناتی تا روز سی ام. به قدری این برکات و حسنات زیاد هست که آدم وقتی مطالعه اجمالی می کند واقعاً متحیر است که چه اتفاقی در ماه مبارک می افتد. از اینجا است که وقتی آدم این ها را می بیند این روایت را خوب متوجه می شود که حضرت فرمودند بیچاره و بدبخت آن کسی هست که ماه مبارک رمضان بر او بگذرد و خدا از او نگذرد. یعنی از بس ریزش رحمت الهی در این ماه زیاد است حضرت فرمودند خودش را باید مذمت کند کسی که در این ماه مبارک رمضان خدا از او نگذرد.

وی سپس عنوان کرد: آیا دیگر واقعاً هیچ کاری برای این بنده نمی شود انجام داد و دیگر تمام است؟ اگر ماه مبارک گذشت دیگر دور این شخص خط کشیده می شود و تمام است؟ حضرت فرمودند خیر، اگر شب های قدر و ماه مبارک گذشت و آمرزیده نشد یک جوری خودش را به عرفات برساند که خداوند تبارک و تعالی آن سفره رحمتش را یک بار دیگر باز می کند. نه به وسعت ماه مبارک رمضان، منتها در یک مقیاس کوچک تری. عده ای در صحرای عرفات مشرف می شوند و آن موقعیت، زمان و مکان را درک می کنند. خودش را آنجا برساند که امید هست رحمت خدا آنجا شامل او شود.

عبدالحسین ذاکر ادامه داد: می خواهیم از این نکته استفاده ای کنیم و آن این است که شما تصور کنید یک کسی جامانده از غفران ماه مبارک رمضان و شب های قدر شده است قطعاً باید با یک زحمت و مشقتی خودش را به صحرای عرفات برساند. وقتی آنجا حاضر می شود و آنجا دست به دعا برمی دارد که خدایا من آمدم تو گفستی اینجا بیایم و من خودم را رساندم، اینجا این مطلب بسیار عجیب و مهم است که وقتی این شخص خودش را با مشقت به آن سرزمین می رساند، ذات مقدس حضرت حق می فرماید من امروز اول به زوار قبر سیدالشهدا (ع) توجه می کنم بعد به زوار و زائرین خودم.

وی اضافه کرد: لذا خوشا به حال کسانی که بتوانند خودشان را به کربلای معلی و زیارت سیدالشهدا (ع) برسانند، اما اگر مثل ما و امثال ما محروم باشد ولو هنوز امید داریم ولی اگر به ظاهر محروم باشیم با این وضعیت فعلی که پیش آمده است، حتماً دوستان اهل بیت از زیارت حضرت سیدالشهدا (ع) و توسل به عنایت حضرت سیدالشهدا (ع) از راه دور غفلت نکنند. ولو به خواندن زیارت عاشورا و سلامی به حضرت سیدالشهدا (ع) که این اهمیت موضوع را می رساند. چون در روزی مثل روز عرفه ذات مقدس حضرت حق اول به زائران و مهمانان سیدالشهدا (ع) و بعد به زائرین و مهمانان خود توجه می کند.

عبدالحسین ذاکر همچنین گفت: از خود دعای شریف عرفه برمی آید و این یک مسئله مهمی است که برخی از اوقات می خواهیم دعا کنیم اما آن آداب دعا را بلد نیستیم که چطور دعا کنیم. در روایات اهل بیت آمده است ولی به طور

عملی وجود مقدس حضرت سیدالشهدا (ع) در دعای عرفه به ما آموزش می دهند. این روزها بحث دعا و نیایش هم بحث داغی هست که خود حضرت آقا و دیگر بزرگان فرمودند. یکی از مسائلی که استیجاب دعا را تسریع می دهد بلد بودن چطور دعا کردن است. حضرت سیدالشهدا (ع) در این دعای شریف عرفه به ما یاد می دهند چطور دعا کنیم.

وی سپس گفت: چیزی که از کلمات اهل بیت در اینجا آمده به این صورت هست که اول با حمد و ستایش و تحمید ذات مقدس حضرت حق دعا شروع شود. سپس نعمت هایی که خداوند تبارک و تعالی به ما عنایت کرده است را ذکر کنیم. یک مطالعه اجمالی دعای شریف عرفه نشان می دهد که حضرت سیدالشهدا (ع) چطور دارند نعمت هایی که خدای متعال به ما دادند را یکی یکی می شمارند. حتی از خطوط چهره پیشانی، بینی، دندان ها، دهان و تمام نعمت هایی که برخی اوقات از آنها غافل هستیم و باید تلنگری مثل این جریانی که این روزها اتفاق افتاده اتفاق بیفتد تا این نعمت اعضا و جوارح سالمی که خداوند به ما داده را شاید درک کنیم. سیدالشهدا (ع) همین ها را می شمارند یعنی آن نعمت هایی که خداوند متعال به ما عنایت کردند.

عبدالحسین ذاکر اظهار داشت: پس اول تحمید، دوم نعمت هایی که خداوند تبارک و تعالی بر ما عنایت کرده و برخی اوقات از آن غافل کردیم و بعد عرض حال هست. یعنی شما آنجا شروع به عرض حال کردن خودتان می کنید. در همین دعای شریف عرفه هست که سیدالشهدا (ع) می فرماید خدایا تو این طور با من رفتار کردی من این طور جواب محبت هایت را دادم. وقتی آدم می خواهد با خدا صحبت کند، من این طور تعبیر می کنم که تازه اول راه و اول بدبختی است. حالا ما درب خانه خدا آمدیم اما به خدا چه بگوییم؟ اینجا هست که زبان از بیان عرض حال و عرض نیاز قاصر است.

وی افزود: در مناجات شریف خمس عشر در آن مناجات اول که مناجات مستغفرین است در همان کلمات اول امام سجاد (ع) آب پاکی را روی دست همه ما می ریزند. حضرت سجاد (ع) به ساحت مقدس حضرت حق این طور عرض می کنند که «یَلِيسَانِ قَدْ أُخْرِسَتْ دَبَّيْهُ». خدایا من با زبانی دارم با تو صحبت می کنم که گناه آن زبان را لال کرده است. یعنی تازه می خواهم با تو صحبت کنم مشاهده می کنم که لال هستم و نمی دانم چه بگویم. اینجا ادعیه اهل بیت به داد ما می رسند. لذا به عنوان یک دوستدار اهل بیت دعای عرفه را که برمی دارید و نگاه می کنید می بینید تمام این کلمات زبان حال شما هست. شما همین ها را می خواستید بگویید منتها نمی دانستید چطور بگویید.

عبدالحسین ذاکر همچنین گفت: اینجا متوجه می شویم که چقدر مدیون اهل بیت هستیم. مخصوصاً در روز عرفه مدیون مولا حضرت سیدالشهدا هستیم که حضرت به ما یاد داد چه بگوییم. دقیقاً زبان حال ماست که خدایا تو با من این طور کردی تو این جور نعمت دادی، من جواب محبت تو را چه دادم. دقیقاً زبان حال ماست. آخر این دعای شریف شما نگاه می کنید حضرت سیدالشهدا (ع) یک جمله ای می فرمایند که ختم کلام روز عرفه است که در روز عرفه از خدا چه درخواست کنیم؟ مضمونش این است که می فرماید خدایا حسین از تو چیزی می خواهد. اگر این یک چیز را به من بدهی همه چیز به من دادی.

وی در ادامه گفت: واقعاً این جمله تن آدم را می لرزاند که چه کسی دارد این حرف را می زند؟ سیدالشهدا (ع) دارد این حرف را کنار جبل الرحمه می زند که راوی روایت می گوید این دعایی که برخی اوقات ما نشسته خسته می شویم این دعا را بخوانیم، از اول تا آخر حضرت سیدالشهدا (ع) کنار جبل الرحمه ایستاده بود و برخی جاها مثل مشککی که در آن را باز می کنی این جور از چشمان ابی عبدالله (ع) اشک می ریخت که این جملات را می فرمود.

عبدالحسین ذاکر یادآور شد: آخرین جملات ابی عبدالله (ع) در غروب عرفه این است که خدایا من از تو چیزی می خواهم اگر این یکی را بدهی، همه چیز دادی و اگر این را ندهی چیزی ندادی. جمله این است که خدایا گردن مرا از آتش جهنم آزاد کن. حضرت سیدالشهدا (ع) که مالک تمام عالم است و کسی که خدا اختیار تام به او در عالم داده است این جمله را می فرماید دیگر تکلیف ما مشخص است. لذا از این مطلب ان شاءالله غفلت نکنیم. به خصوص از توسل به عنایت حضرت سیدالشهدا (ع) هم برای خودمان هم برای دوستان اهل بیت غافل نشویم. ایام محرم هم نزدیک است ان شاءالله خود حضرت عنایت کنند بتوانیم عرض ادبی کنیم.

وی همچنین اظهار کرد: نکته دیگر درباره دعای عرفه اشاره مقام معظم رهبری به بعد اجتماعی و ظرفیت روز عرفه برای صف آرایی مقابل دشمنان است. دعای شریف عرفه را که می بینید سراسر توحید است. ابتدای دعا را که می بینید این ها موج می زند. بنابراین برگزاری جمعی این دعا یک حرکت علیه شرک و نوعی برائت از مشرکین است. انشالله حتماً و حتماً قبل از روز عرفه حداقل این دعا را یک ترجمه خوانی و تورقی کنیم که بدانیم چه می گوئیم. این دعا در اوج مضامین توحیدی است. عصر سیدالشهدا (ع) تنها دوره ای است که اهل بیت توانستند از نظر نظامی وارد شوند. چون در هیچ دوره ای اهل بیت این قدر آدم پای کار نداشتند.

عبدالحسین ذاکر افزود: در غیر این موضع و در غیر این عصر که عصر سیدالشهدا (ع) باشد، اهل بیت چطور به مقابله با این عقاید تکفیری و انحرافی و شرک بلند می شدند؟ آیا چیزی جز مضامینی بوده که در دعاها وارد شده است؟ شما اوج مضامین توحیدی را در دعای شریف عرفه می بینید که اگر کسی حقیقتاً بفهمد دارد چه می گوید و فقط صرف خواندن نباشد، این دیگر آن نقطه عطفی هست که همه را به سمت وسوی خود جذب می کند. اگر باعث شود یک مقدار تألیف قلوب رخ دهد و قلوب را بهتر به سمت وسوی خود جذب کند این تأثیر را خواهد داشت.

وی در پایان گفت: حضرت آقا فرمایشی نسبت به اربعین داشتند که این تعبیر شاید واقعاً بی بدیل باشد که فرمودند مغناطیس حسین بن علی (ع) قلب ها را به سمت وسوی خود دارد جذب می کند. لذا در اربعین شما می بینید رنگ پوست، ملیت، زبان و این ها آنجا مطرح نیست. مثل براده های آهنی که روی کاغذ ریخته باشید یک آهن ربا میدان مغناطیسی ایجاد می کند و همه را به سمت وسوی خود جذب می کند. سیدالشهدا (ع) این کار را می کند. می شود گفت عرفه، اربعین سوم است. یعنی اول اربعین، بعد عاشورا و بعد عرفه است که این طور می تواند تمام قلوب را بر مبنای توحید به سمت وسوی خودش جذب کند.ش